

اهمیت جایزه ملی لجستیک در ارتقای عملکرد لجستیکی کشور

دکتر مهدی فتح اله، رییس موسسه مطالعات و پژوهش های بازرگانی

امروزه لجستیک به عنوان یک مزیت رقابتی راهبردی برای سازمانها، بنگاهها و حتی دولتها در سطوح ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی مورد توجه جدی قرار گرفته است. منظور از مزیت رقابتی، امتیاز ویژه‌ای است که یک بنگاه یا یک کشور نسبت به رقبای خود دارد و براساس آن می‌تواند از رقبای خود پیشی بگیرد. اهمیت موضوع لجستیک به حدی است که بانک جهانی از سال ۲۰۰۷ اقدام به تعریف شاخصی جهانی با عنوان «شاخص عملکرد لجستیک» کرده و از طریق آن وضعیت کشورهای مختلف (در گزارش ۲۰۱۰ به تعداد ۱۵۵ کشور مورد ارزیابی قرار گرفته‌اند) را در حوزه لجستیک می‌سنجد.

امروزه موضوع لجستیک به حدی اهمیت یافته است که غالباً لجستیک را معادل تجارت و بازرگانی (چه در سطح بنگاهها و چه در سطح کلان ملی) استفاده می‌نمایند. بنابراین کشورها به منظور بهبود و ارتقای تجارت و بازرگانی خود، هم به صورت درون‌مرزی و هم به صورت برون‌مرزی، ناگزیر به توجه جدی به مقوله لجستیک می‌باشند. در دنیای رقابتی کنونی، اهمیت توجه به لجستیک کمتر از توجه به تولید نبوده و بیشتر صاحب‌نظران «لجستیک ملی» را پشتیبان «تولید ملی» می‌دانند. شاید برای خوانندگان، دانستن این موضوع جالب باشد که بیشتر کشورهای توسعه‌یافته سالهای متمادی است که «سهم هزینه‌های لجستیکی از تولید ناخالص داخلی» را به عنوان یک شاخص کلان اقتصادی به صورت سالیانه اندازه‌گیری کرده و به دنبال بهبود آن هستند.

در کنار اهمیت این موضوع در سطح اقتصاد کلان، موضوع لجستیک در سطح بنگاه و اقتصاد خرد نیز از دیرباز اهمیت و جایگاه خود را داشته است. در دنیای رقابتی امروز، موضوع کاهش هزینه و افزایش سرعت ارائه محصول یا خدمت به مشتری از اهمیت ویژه‌ای برخوردار شده است که در هر دو مقوله هزینه و سرعت، لجستیک نقش بسیار کلیدی دارد. بنگاه‌های اقتصادی سعی می‌کنند با کاهش هزینه‌ها و افزایش قدرت و سرعت پاسخگویی خود، مشتریان بیشتری را در سطح ملی و بین‌المللی جذب نمایند. لذا صاحبان صنایع با بهره گرفتن از سیستم‌های لجستیکی که نقش عمده‌ای در کاهش هزینه

و افزایش سرعت پاسخگویی دارند می‌توانند نه تنها در گسترش بازار محصولات خود در داخل موفقیت‌های چشمگیری حاصل نمایند بلکه خواهند توانست قدرت رقابت پذیری خود را در صادرات منطقه‌ای و بین‌المللی افزایش دهند.

پس از این مقدمه کوتاه در خصوص اهمیت لجستیک در سطح خرد و کلان، در ادامه برآنیم که به ضرورت و اهمیت "جایزه ملی لجستیک" به عنوان راهکاری مؤثر و حایز اهمیت در ارتقا و پیشبرد لجستیک کشور بپردازم. همانگونه که مخاطبان این نوشتار مستحضرنند، امروزه شاهد برگزاری جایزه‌های مختلفی اعم از مدل‌های تعالی، جایزه ملی بهره‌وری، جایزه ملی کیفیت، جایزه ملی کاهش قیمت تمام‌شده و امثال اینها در کشورهای مختلف و از جمله ایران هستیم. این جوایز که در جهت ایجاد انگیزه در جامعه مخاطبان خود برای بهبود عملکردهای خود در حوزه موردنظر و ایجاد رقابت سالم بین بنگاههای اقتصادی شکل گرفته است، به عنوان ابزاری قوی برای شناخت نقاط قوت، زمینه‌های بهبود و اقدامات اصلاحی و بهبودهای مناسب در حوزه تخصصی خود به کار رفته و سطح تعالی اجزاء و فرایندهای آن را در ابعاد مختلف مشخص می‌نمایند.

سابقه اعطای جوایز ملی در عصر کنونی به دهه ۱۹۵۰ و کشور ژاپن برمی‌گردد که در آن مدلی برای تعالی سازمان‌های ژاپنی ارائه شد که مبنای اعطای جایزه دمینگ (معروفترین جایزه در حوزه کیفیت) قرار گرفته است. پس از مشخص شدن نقش بارز مدل تعالی دمینگ در رشد و توسعه بنگاه‌های اقتصادی ژاپن، در دهه ۱۹۸۰ و در کشور آمریکا جایزه ملی کیفیت مالکولم بالدريج بر مبنای مدل تعالی سازمانی مالکولم بالدريج با هدف شناسایی میزان دستیابی سازمان‌های آمریکایی به کیفیت عملکرد و رشد آگاهی آنان به اهمیت کیفیت و برتری عملکرد تحت یک قالب رقابتی، ایجاد شد. در دهه ۱۹۹۰ و به دنبال تأسیس بنیاد مدیریت کیفیت اروپا، مدل تعالی سازمانی EFQM جهت ارزیابی سازمان‌های اروپایی و برگزاری جایزه تعالی اروپا طراحی شد. به دنبال توفیقی که این مدل‌ها در رقابتی کردن صنایع و ارتقای عملکرد سازمان‌ها داشتند، کشورهای مختلف جهان اقدام به ایجاد مدل‌های تعالی سازمانی مخصوص کشور خود نمودند. هم‌اکنون بیش از ۷۰ مدل تعالی ملی و ۹۰ جایزه کیفیت در جهان وجود دارد که غالباً برگرفته از مدل‌های TQM، مالکولم بالدريج یا EFQM هستند.

وضعیت کنونی فضای کسب و کار کشورمان و همچنین تاثیر مستقیم و سهم قابل توجه هزینه‌های لجستیکی بر قیمت تمام‌شده محصول که در برخی صنایع تا ۳۰ درصد از هزینه‌های تحویل را شامل می‌شود؛ باعث اهمیت یافتن بیش از پیش موضوع لجستیک برای صاحبان بنگاه‌های اقتصادی در کشورمان، به خصوص پس از هدفمند شدن یارانه‌ها و مطرح شدن نهضت کاهش قیمت تمام‌شده، شده است. در شرایط کنونی، تدبیر و تصمیم‌سازی برای بهبود عملکرد لجستیکی در کشورمان کاملاً ضروریست و نیاز صنایع و کسب و کارهای مختلف به برگزاری جایزه‌ای تحت عنوان "جایزه ملی لجستیک" به‌عنوان یکی از راهکارهای بهبود عملکرد لجستیکی و ایجاد رقابت سالم بین بنگاه‌های اقتصادی کاملاً احساس می‌شود. هدف اصلی و کلان "جایزه ملی لجستیک"، تشویق و هدایت واحدهای صنعتی و خدماتی کشور در جهت حرکت در مسیر تعالی فعالیت‌های لجستیکی است. این جهت‌گیری نهایتاً منجر به افزایش بهره‌وری، کاهش قیمت تمام‌شده، کاهش زمان تحویل و افزایش سودآوری بنگاه‌های صنعتی و خدماتی خواهد شد. ضمن اینکه منجر به تشویق سرمایه‌گذاران در شکل‌دهی شرکتهای تخصصی ارائه‌دهنده خدمات لجستیکی که با نام شرکتهای لجستیکی طرف سوم (3PL) شهرت یافته‌اند خواهد شد.

از دیگر مزایایی جایزه ملی لجستیک می‌توان به فراهم‌سازی امکان کمی‌سازی و مقایسه توان لجستیکی صنایع مختلف کشور با سایر کشورهای پیشرو، ایجاد فضای مناسب جهت الگوبرداری (Benchmarking) لجستیکی در بین واحدهای صنعتی و کمک به بنگاه‌های کسب و کار کشور در طراحی و ایجاد فرایندها، ساختار و مدل مناسب ارتقای لجستیکی خود اشاره کرد.

همچنین افزایش رقابت‌پذیری زنجیره‌های تأمین و صنایع مختلف، افزایش چابکی زنجیره‌های تأمین، کمک به کاهش هزینه‌های لجستیکی، کاهش قیمت تمام‌شده و در نتیجه افزایش رضایت ملی و الگوسازی در راستای افزایش توانمندی لجستیکی صنایع مختلف نیز از دیگر مزایای جایزه ملی لجستیک است.

جایزه ملی لجستیک سبب تقدیر و تشویق واحدهای صنعتی و خدماتی برتر بر اساس معیارهای "جایزه ملی لجستیک" نیز می‌شود.

مخاطبین و به عبارتی جامعه هدف این جایزه که می‌توانند برای دریافت این جایزه اقدام نمایند، طیف گسترده‌ای از دست‌اندرکاران و کسب‌وکارهای فعال در حوزه لجستیک (چه کسب‌وکارهایی که به امور لجستیکی می‌پردازند و چه کسب‌وکارهایی که امور لجستیکی دریافت می‌کنند) در کشور ایران می‌باشند. این طیف از دستگاه‌های دولتی، متقاضیان خدمات لجستیکی، ارائه‌دهندگان خدمات لجستیکی تا دانشگاه‌ها و مؤسسات تحقیقاتی حوزه لجستیک را شامل می‌شود.

با این توصیفات و درک اهمیت و جایگاه "جایزه ملی لجستیک" در کشورمان، انجمن لجستیک ایران (به‌عنوان انجمن علمی متولی لجستیک در کشور) برآنست تا نخستین دوره جایزه ملی لجستیک را در آذرماه امسال برگزار نماید. این امر که با همکاری مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی برگزار خواهد شد به عنوان نقطه عطفی در تحول لجستیک کشور محسوب شده و پیش‌بینی می‌شود که مورد توجه و استقبال بخش دولتی و بخش خصوصی قرار گیرد.